

## A "SZ. MIKLÓSHOZ" CZIMZETT EPERJESI ROM. KATH. PLÉBÁNIA TEMPLOM.

Közli

**Myskovszky Viktor,**

építész és tanár.

A magyarországi műemlékek országos bizottságának megbízása következtében az 1877-dik év nyarán felső vidékünk három nevezetes középkori műemlékét, nevezetesen az eperjesi, kézsmárki parochialis templomot, nemkülönben a rozsnyói dómot részletesen megvizsgálva, felmértem s lerajzoltam.

Míg ezen, több tekintetben érdekes régészeti operatum rajzait letisztázva, bizottságunk rajztára számára beküldöm, időszerűnek, sőt szükségesnek látom a részletes felvétel s tanulmányozás alkalmával észrevett tapasztalataimat, nemkülönben ezen műemlékeink építésére s történetére vonatkozó — eddig még kiadatlan — okmányokat ezen elterjedt folyóirat tisztelt olvasóival is közölni.

Műemlékeink styljének chronologiai meghatározása a documentatio alapján még nincs határozottan fixirozva, e tekintetben archaeológiánkban még nagy hézagok kitöltendők; s így azt hiszem, hogy mindazon adatok s hiteles okmányok közlése, melyek egyenesen műemlékeink építésére vonatkoznak, archaeológiánkra úgy mint műtörténelmünkre nézve felette fontosak, s a hol meg vannak, összegyűjtendők s közlendők.

Bár az eperjesi és kézsmárki templom rövid leírását az «Arch. Értesítő» VIII. kötetének 5. és 6-dik számaiban már közöltem, mindamellett az csak általánosságban történetelt, jelen ismertetésem azonban behatóbb tanulmány és részletes vizsgálat eredményének tekintendő.

Az eperjesi parochialis templom hossz tengelye pontosan van keletelve, úgy hogy a meridián irányában fekvő főutcza tengelye a templom hossz tengelyével egy derékszöget képez, vagyis az utóbbira merőlegesen áll.

Az eperjesi főutcza nyújtott kerülék — elypsis — alaku, északi és déli végén legkeskenyebb, s közepén, t. i. ott, a hol a templom áll, legszélesebb. Ugyanaz áll a kassai főutczájának fekvésére nézve is; ezen bár csekély fontosságúnak látszó körülményből azonban biztosan következtethetjük, hogy az ily fekvésű és alaku főutczák iránya és kiterjedése — a már fennálló templom következtében — már későbbben határozottatott meg; azaz a templom fekvése s kiterjedése mindig volt befolyással a főutczák vagy főterek meghatározására nézve; így például a bártfai négyszögletű főtér szélességének meghatározására nézve is a már fennálló s régibb apátsági templom hossz tengelyének kiterjedése s nagysága volt mérvadó. Továbbá például a kassai dom hosszának meghatározására nézve az itt egy szí-

getet képező csermelypatak iránya volt befolyással, minek következtében a kassai főutca szélessége is ezen lokális okok által lett meghatározva.

A hol ellenben a templom későbbben épült mint a város főutcája, akkor abban az esetben, ha az utca szélessége csekély volt, ott a templom hossz tengelye rendszeren ferde irányu, azaz a templom nincsen keletelve; sőt vannak esetek, hol a templom szentélye hasonló helyi okok következtében vagy északra vagy pedig délre hajlik (*inclinál*), sőt egészen délre vagy északra van fordítva; — bár az utóbbi eset csak nagyon ritkán fordul elő.

A templom hossz tengelyének irányára tehát mindig lokális viszonyok voltak mérvadók.

Eperjesi templomunk áll a következő főrészekből, úgymint: egy nyolczszög öt oldala által képezett polygonel zárásu szentélyből, egy fő- és két mellékhajóból, a déli mellékhajó mintegy folytatását képező déli mellékszentélyből, az északi oldalon levő krypta feletti kápolnából, továbbá a főhajó nyugoti részén álló négyszögletű hatalmas toronyból és végre a déli főbejárás előtti előcsarnokból (*paradisus*) s a felette levő kápolnából.

Jobban szemügyre véve az alaprajzot, azonnal feltűnik előttünk a templom legrégibb s így eredeti alaprajza, mely állott egy szentélyből, három hajóból s a főhajó nyugoti részén álló toronyból.

Az északi polygonal zárásu kápolna, nemkülönben a déli mellékhajó folytatását képező, szintén sokszögű zárásu mellékszentély, csak későbbben épült a templomhoz, a mint azt közleményem végén okmányok által *documentatio* alapján bebizonyítom.

De hogyha ezen részek későbbi építésére nézve okmányok nem is lennének, a későbbi építést az építészeti szerkezetből magából lehetne bebizonyítani s kimutatni; így az északi mellékhajó keleti sarkán levő pillér állása által, mely nem merőleges a hosszfal síkjára, hanem avval mint rendes sarokpillér ( $90^\circ + 45^\circ = 135^\circ$ -ot képez, a miből bizony következtethetünk, hogy egy valódi sarokpillérrel van dolgunk, azaz az északi mellékhajó eredetileg ezen keleti sarkig terjedhetett.

Továbbá ezen kápolna padozata — az alatta levő krypta miatt — nyolcz lépcsőfokkal feljebb fekszik a mellékhajó kövezetének niveaujától. Ezen északi kápolna tehát az alatta levő kryptával együtt már későbbben, körülbelül már a XV-dik század közepe táján épülhetett, mit bizonyítani látszik a krypta csúcsíves boltozatját közepén tartó nyolczoldalu pillér, melynek oldallapjai — (a késő gótstílt jelezve) — kajácsosak (*eingezogen*, *ausgehöhlt*, *concav*), azonfelül úgy a boltgerinczek profilje, valamint a gerinczeknek a pillérbe való átmenési módja, már határozottan késő gótkori.

Miután a régi sekrestyének nyoma fel nem lelhető, így azt hiszem, hogy a régi sekrestye ezen északi kápolna helyén lehetett. Jelenleg a sekrestye a déli mellékszentély déli oldala mellett foglal helyet, s már a múlt században épülhetett, a mint azt az ablakok alakjából következtethetjük, melyek az evangélikus templom ablakaival egykoruak.

A rendes nyolczszög öt oldala által határolt főszentély a két traveét foglaló presbyteriummal együtt 19·8 méter hosszú és 8·15 méter széles. A keresztbordákat hordozó henger alakú tövek (*Dienste*) középpontjainak egymástóli távolsága azaz szélessége azonban 8·0 méter, mely dimensio nem egyéb, mint az eperjesi templom *unitasa* (*Bau-Einheit*) *alap-egysége*. S valóban meglepő, hogy ezen alapegységet, vagy annak  $\frac{1}{2}$ ,  $\frac{3}{4}$ -ed részét, vagy annak többszörösét találjuk alkalmazva a templom egyéb régi részeinél is.

Így például a szentély *két traveeinek hossza* nem egyéb, mint azon négyzet (Quadrat) átlója — diagonalisa — melynek oldala maga az alapegység.

$$\text{Azaz: } 8^2 + 8^2 = 128,$$

melynek oldala  $\sqrt{128} = 11.32$ , és valóban a két traveeinek hossza megmérve egyenlő 12.32 méter, s ennek következtében a szentély két pillérének egymástóli távolsága egyenlő annak felével, azaz 5.66 méterrel.

Továbbá a három hajó összes szélessége három alapegységet, t. i. épen  $3 \times 8 = 24.0$  métert foglal magában.

Végre a főhajó szélessége nem egyéb, mint azon négyzet diagonalisa, melynek egyik oldala a középhajó traveejának szélessége, mely egyenlő 6.8 méterrel. — Tehát

$$(6.8)^2 + (6.8)^2 = 84.80, \text{ s ezen négyzet oldala}$$

tehát  $\sqrt{84.80} = 9.21$  méter, mely utóbbi méret nem más, mint csakugyan a középhajó szélessége.

Még a torony oldalának hossza is az alapegységgel bizonyos viszonyban van, mivel a toronyoldal 1 és  $\frac{1}{4}$  alapegységet tartalmaz, azaz egyenlő 10.0 méterrel.

Nem lévén szándékom az alapegység alkalmazását ezen templom kisebb részeinél is bebizonyítani, miután ezen részletes taglalás és levezetés (bármennyire érdekes eredménnyel bir is), terjedelme miatt, ezen füzet szűk keretén kívül esik, itt csak azt említem meg, hogy ezen templom részeinek dimensiói mindig az alapegységből leszármaztathatók, míg ellenben a templomhoz későbbben hozzáépült északi és déli mellékkápolnák méretei sehogysem illenek össze az alapegységgel, — mely fontos körülmény itt is bizonyítja dr. Henszlmann Imre a «Théorie des proportions» című e nemből kitűnő művében foglalt azon állítását, hogy: *egy különböző időszakokban épült templomnál, a meghatározott alapegység (unitas) hosszának alkalmazása által könnyen határozhatók vagy kijelölhetők azon részek, melyek a templom eredeti alaptervezetét képezik.* — Ime mily hasznát lehet venni az alapegységnek az archaeológiában!

A szentély csúcsíves boltozatának keresztgerinceit tartó hengeralaku tövek (Dienste) egyrészt a két szentélyt elválasztó tízoldalu részarányos (symetrisch) keresztmetszettel bíró pilléreken futnak le, ellenben az északi oldalon a szentély északi hosszfalával összeforrvák. A főszentély csúcsíves boltozata az úgynevezett *háló boltozatok* (Netzgewölbe) osztályába sorolandó, s a gerinczek keresztmetszete áll két egy él által elválasztott korongból, melyek a gerincz-profil alsó pontján egy lapocska (Steg. Listello) által elválasztvák.

A déli mellékszentély egy rendes nyolczszög csak három oldala által határoltatik be, ily formán csak félszentélyt képez; ezen mellékszentély (melynek hossza 17.3 s szélessége pedig 7.10 méter) későbbi eredetét a boltgerinczezet feltűnő szabálytalansága is bizonyítja, továbbá a mellékszentély boltgerinczeinek profilje is már újabbkori.

Ezen mellékszentély boltgerinczei egymást keresztezve, a déli oldalfal síkjába mennek át, az így származó kis csúcsíves fülkékben szt. István, szt. László s szt. Imre herczeg kőből faragott féldomborművü — s a mint látszik — még eredeti színekkel befestett mell-szobrai foglalvák.

Szt. István királyunk fején liliomkoronával, balkezében az ország almáját, jobbjaiban pedig liliomba végződő jogart tart; szt. az László előbbi királyi jelvényekkel jogar helyett azonban rövid nyelű bárdalfeldiszítve, s végre a gyöngyökkel szegélyezett turbán alaku

hercegi süveget viselő szt. Imre baljában három águ liliummal (az ártatlanság jelvényével), s jobbájában egy meztelen pallossal van ábrázolva. Mind a három alak homlokán ketté választott, vállig érő hosszú haját, s hermelinnel szegélyezett ujjas köpenyt visel.

Ezen három alak ugyanezen jelvényekkel s costumeben van a bártfai templom tornyának első emeleti falazatán festve ábrázolva; — s míg ezen eperjesi szobrászati művek 1511 körül készültek, addig az említett bártfai falfestmény — a feliratos évszám szerint — 1521-dik évből való, ez műtörténelmi szempontból igen érdekes összehasonlítás, mert míg az eperjesi féldomborműveken a merev gót stylü felfogás vehető észre, addig a tíz évvel később festett bártfai falfestmény alakjain s díszítményein már a kora renaissance styl kezdetleges szép motivumaival találkozunk. Ezen egy esetből is látható, mily rohamosan foglalt tért a renaissance-kornak felséges stylje s műiránya. — Továbbá abból azon fontos alaptételt is következtethetjük, hogy a XVI-dik század kezdetén a renaissance styl különösen a profán építményeken alkalmaztatott, míg ugyanakkor, sőt még később is, az egyházi építmények szorosan ragaszkodtak még a csúcsíves stylhez.

Igy az 1506-ban épült bártfai városházon — legalább a részletekben — már túlnyomó a renaissance styl jellege, míg ellenben az 1521-ben épült eperjesi templom mellékszentélye még határozott csúcsíves stylu.

Különösen szépek s stylszerűek azon hengeres faltövek kapitelljei, melyek a mellékszentély keresztbordáit tartják.

A főszentélyt, illetőleg a presbyteriumot, a templom főhajójától elválasztó, 8.45 m. szélességgel bíró diadalívezet, egyszerű leszelt élű profillel bír. A csúcsív kezdő pontjain csinosan faragott consolákon még egy öt oldalú gerincz emelkedik, s ez által a diadalív élénkebb s erősebb tagozatot nyer.

Ezen diadalív keresztgerendáján álló feszület, Mária s János szobraival, már a XVII-dik század közepéről származik, a szobrok faragása s idomítása igen primitív, hibás s hatás nélküli, úgy hogy azok a bártfai templom diadalív magasztos felfogásu s természetthű alakjaival nem is hasonlíthatók össze. — A leszelt élű gerendán olvasható:

„Alle die ihr trüb erget, ichauet doch und sehet, ob irgend ein Schmertzten sey wie mein Schmertzten, der mich treffen hat.“ — *Magelieder*, Cap. 12.

Ezen felirat betüinek alakjáról ítélve, ezen diadalkereszt azon korszakból való, midőn ezen templomot 1660 körül az evangélikusok bírták.

A főhajót a mellékhajóktól nyolczoldalu pillérek választják el, mely pillérek két átellenes oldalán még leszelt élű tövek alkalmazvák a kereszt és diagonel gerinczek hordására.

Az arcád ívezeteinek keresztmetszete körte idomu, szép, kifejezésteljes s markirozott erős profilu, a minőt csak a kora franczia gót stylnél találhatni.

A déli kapuzat előtti csarnok csinos csúcsíves boltozattal bír, a portale béléte horonyok által elválasztott erős pálczatagokból áll, melyek a keresztezési pontokon egymást áthatják, átmetszik (*durchdringen*, *kreuzen*), a tagozat ily átmetszése, elágazása már a csúcsíves styl hanyatlási korszakát jelzi; a portal-tagozat ily átmetszése előfordul a kézmárki parochialis templom déli kapuzatán is, hol egyszersmind az 1494-dik évszám a gót styl késői vagy hanyatlási korszakát határozza meg.

Az előcsarnok felett levő felső kápolna egy csúcsíves nyílás által — mely alsó

részén áttört mellvéddel ellátott — a templom belsejével van összekötve, olyképen mint az a löcsei és kassai templomoknál is észrevehető.

A déli előcsarnok kiálló sarokpillérei szép barna színű s faragott homokkőből valók, s emeletenként befelé ugró toronyfiakkal díszítvék. Valószínű, hogy ezen déli részre megfelelő csúcsfal (Giebel) is tervezetett — úgy mint a kassai és löcsei templomnál — annak kiépítése azonban elmaradt, s jelenleg egy kisebb tetőzettel van fedve.

A tömör falazatu négyoldalu torony, 10·0 méternyi oldallal, mintegy folytatását képezi a főhajónak; azonfelül a torony testével mintegy 2·5 méternyire a templom belsejébe ugrik. Földszinti falazatának vastagsága 2·8 méter. A toronyba felvezető lépcső egy déli oldalon álló alacsonyabb tornyocskában van elhelyezve. A torony hat emelete kívülről egyszerű horonyos esvető párkányzatok által van határolva. Az emeletek nagy csúcsíves ablakkal bírnak. A torony hetedik emeletében van az oszlopos kötornáczczal körülvett órszoba elhelyezve, mely utóbbi felett a kissé falusias s czopfos toronysisak emelkedik.

A torony alatti bejárati kapuzat (Valva) régi, még itt-ott romanizáló vasazatát (melynek rajzát a bécsi cs. kir. központi bizottság közlönyében közlém).

Ezen ajtóvasazat minden egyszerűsége mellett stílszerű s megfelelő hatású volt, mondom csak volt, mert ez idén azt már nem találtam, de a helyett találtam egy közönséges, sárgára bemázolt, szépen lakirozott (!) s fladoirozott tölgyfa ajtót, melynek hajmeresztő bátorsággal alkalmazott gót ezikornyái (Tischlergothik) a laikusnak talán imponálnak s tetszenek, de a stílus és helyes műizlésnek semmi tekintetben nem felelnek meg, s éppen azért nagy kár, hogy a régi vasazat egészen eltávolított, pedig csekély költséggel lehetett volna az ajtót restaurálni, mert a régi vert vasazat még egészen jó volt, s csak ahhoz új tölgyfa ajtót kellett volna készíteni. Hogy hova került ezen stílszerű régi vasazat, nem tudom, szerencsére azonban az 1866-dik évi vázlatkönyvemben meg van ezen kapuzat hű másolata, s így az legalább rajzban marad fenn az utókor számára.

A mi ezen templom belberendezését illeti, az már későbbkori. Az 1490-dik évben készült csúcsíves nagy oltárnak jelenleg már csak a középszekevénye, sz. Mária, szent Miklós és szent Adalbert püspök stílszerűen faragott életnagyságu szobraival, valamint az akkoriban dívott négyelt paizsu országczimerrel s áttört gazdag ornamentációval díszített predellája maradt még épségben; az oltár többi részei, korinthisi oszlopaival és hajlított párkányzatával, már roccoco stílusú, s az oltár pöffeszkedve annyira terjeszkedik szét, hogy a főoltár ezen otromba alkotmánya a szentély zárfalait szép s stílszerű csúcsíves ablakaival együtt egészen elfedi, olyannyira, hogy ez által a templom szentélye igen sötét. Továbbá a mellékoltárok is már a czopfos korszakból valók, s semmiféle műbecscsel nem bírnak.

Hogy mennyire süllyedt a múlt században a művészet általában véve, s mennyire ment volt különösen az egyházi művészet minden vallási szellemtől s magasztos kifejezéstől, azt itt az eperjesi parochialis templom belberendezéseinek szemlélhetni.

S valóban ideje lenne, hogy ezen, magában véve igen stílszerű s imposans belsejű templom stílszerű belberendezést is nyerjen.

Örömmel konstatalom azonban, hogy e tekintetben legalább a kezdet meg van téve, így a főtisztelendő helybeli apátplébános ur buzgalma következtében az arcus triumphalis mellett két új s gótszerű oltárka állíttatott fel, mely oltárok szerkezete, díszítményei s festményeivel bár nem felel meg egészen a csúcsíves stílus szárnyoltárok

rendszeres jellegének, mindazáltal elég csinosak s mindenesetre szebbek mint a mult század elavult rococco oltárai.

Mily szépek lehettek továbbá azon egyházi stallumok, melyek a presbyterium északi s a mellékszentély déli oldalfala mellett állottak, s melyeknek csak hátlapos festményei maradtak reánk ?!

A jelen széksorozat szerkezete már czopfos, s szürke zöldes színnel marmorizott. (!) Ezen székek hátlapját (Rückwand) elfoglaló festmények azonban még az eredeti csúcsíves stylü székekről valók, az arany alapon festett képek táblái számárháttal keretelvek, az alakok, valamint a ruházat túlságosan tört redőzettel még a XV-dik század szellemében van festve, s eredetileg ezen képsorozat a csúcsíves stylben faragott székek hátlapján megható hatással birhatott, most azonban, a mennyiben ezen régi képek újonnan befestettek, illetőleg bemázoltattak, régi szépségüket egészen elveszték. — Egy későbbben közlendő adat szerint ezen festmények 1508-dik évben készültek.

Megemlítésre méltó még a déli kapuzat mellett álló csigalépcső tornyocska ajtaja, melynek felülete halhólyag motivumainak változatos s eleven compositiója, s eredeti polychromiával díszeskedő díszítményei felette stylszerűek s utánzásra méltók. Az ajtó keretét egy stylizált petrezselyemlevelü s egy pálcza vagy ág körül szép hajlásokban tekerődő díszítmény fogja be, melynek alapszínezete sötétkék.

A szentélyt a presbyteriumtól elválasztó s nagy műizléssel kovácsolt vasrácszat minden tekintetben példányszerű, különösen szépek a stylizált liliomok s egyéb virágok. Templomainkban úgylis csak ritkán jönnek elő ily vasrácszatok, azért a meglevőket kiváló gondnal kellene fentartani. — Ezen rácszat színei már elhalványodtak, de még észrevehető, hogy a vasrácszat zöld, a virágok piros és fehér színeikben megfelelő aranyozással díszlettek.

Hogy a XVI. és XVII-dik században Eperjesen igen ügyes műkovácsok voltak, azt nemcsak ezen templomi díszrácszat, de a város egyéb polgári házaiban még jelenleg is található díszes tornác-, erkély- s vasrácszatok eléggé bizonyítják.

Az eperjesi parochiális templom eredetileg basilika alaku egyház lehetett, t. i. két alacsonyabb mellékhajóval szegélyezett magasabb középhajóból állott; ezen állításom bebizonyítására felhozom e következő okokat: az eredeti északi mellékhajó alacsonyabb boltozatának gerinceit hordó — lóherelevél alaku keresztmetszettel bíró — faltövei az északi hosszfal három pontján még jelenleg is meg vannak, s pedig ugyanazon helyeken, melyek a középhajó traveéinek megfelelnek; — ezen faltövek alakzatos s néhol leveles kapiteljei hat méternyi magassággal birnak, mely ponton tehát az északi mellékhajó alacsonyabb boltgerincei kezdődtek (Gewölbsanlauf); — továbbá azon pontokon, melyekben a mellékhajókat a főhajótól elválasztó pillérsor eredeti, tehát a mostanitól jóval alacsonyabb arcade ívezete, a diadalív melletti falsíkjába ment át, ott jelenleg kiálló, s kora csúcsíves styl jellegét viselő, áttört levelü, pompás s hatásos kiviteli gyámkövek, consolák még jelenleg is meg vannak; ezen második körülmény az eredeti pillérsor arcade ívezetének egykori kezdőpontját (Gewölbanlaufspunkt) határozza meg, melynek magassága tökéletesen egy niveau-ban van az említett északi falon levő faltövek kapiteljeivel.

Kétséget sem szenved, itt vannak azon eredeti s még 1347-dik esztendőben épült templom megmaradt műrészletei, melyekről egy 1347-dik évről szóló s későbbben egész ter-

jedelmében közlendő okmány emlékszik meg. Az északi mellékhajó eredeti két ablaka is meg van, a két csúcsíves ablak mérműve még igen primitív, az ablakmagasság pedig feltűnően csekély; ily ablakok lehettek a déli mellékhajóban is.

A két mellékhajó falainak felemelése s újbóli beboltozása már későbbben és pedig a XV-dik század vége felé a déli mellékszentély építése alkalmával történt; s így az eredetileg basilika alaku templom, *csarnoktemplommá* változtatott át.

Lássuk most azon adatokat, melyek ezen mindenesetre műtörténeti szempontból érdekes templom építésére s történetére vonatkoznak.

Már 1247-ben Eperjes népes helység lehetett, bizonyítja azt egy, IV. Béla királyunk által a tatárjárás után kiadott s Bártfa város levéltárában levő oklevél hiteles másolata, melynek értelmében Eperjes lakói (Theutonici de Eppuryes) — kik határukat a bártfai cisterci apátság (sic) birtokának károsításával tágíták — törvényes korlátok közé utasíttatnak.\*

1248-dik évben IV. Béla király által kiadott okmányban, melynek értelmében a király az egri püspöknek a Sárosvár (sic) környékén fekvő helységek: Sarus, Epperyes, Seeben, Kis Sarus, Sebefalva, Kajutha, Ardonyárs, Urkutha, Osztropataka, Gregorfalva, Ujfalu, Ujszilva, Teuchik (a mai Töltszék) et Kapy vocatis, dézsmájáért cserébe a Tiszánál fekvő Cserép, Csege, Kecskés és Puchlakó falvakat adományozza.\*\*

1347. Igen fontos e következő okmány, mely egyenesen templomunk építésére vonatkozik s ekképen hangzik:

«Elisabeth Dei Gratia Regina Hungariae fidelibus suis universis Nobilibus et possessionatis hominibus in Comitatu de Sáros constitutis, et specialiter Judici, Juratis Civibus, et universis hospitibus de Sarus Salutem et gratiam.

Cum Civibus et Hospitibus nostris de Epperjes *pro constructione, seu praeparatione Ecclesiae ipsorum parochialis* Lapidés plurimum sint necessarii, idcirco fidelitati vestrae firmiter et districté praecipiéndó mandamus, quatenus praefatis Civibus et Hospitibus nostris de Epperjes ubicunque in Tenutis vestris, et in medio vestri Lapidés invenire poterint, ad constructionem, seu aedificationem Ecclesiae ipsorum praedictae, ad sufficientiam dare debeatis, et aliud non facturi.

Datum Budae feria quarta, proxima ante festum Sancti Nicolai Confessoris Anno Domini 1347.

1389. Stir Miklós lelkész, az eperjesi parochialis templom számára egy fürdőt hat házzal, továbbá két sörfőző házat stb. adományoz.

. . . . . quod Nikolaus condam Stir dicti Thelierkas Rector Ecclesiae Sancti Nicolai in Epperies benivolae legavit pro testamento animae suae, et omnium parentum suorum de ipsius Jure haereditario nominatum existit primo: Balneum unum, cum sex domibus et duo Brascatoria murata cum sexingentis Cubulis Brasi et unum Ortum in monte Tabor. †  
. . . . . Anno Domini 1389.

1400-dik évben Zsigmond királyunk Héthársi Pétert, volt palochai lelkészt eperjesi plébánossá nevezi ki. ††

\* Wagner Codex dipl. Sarosiensi. IX. 2.

\*\* Ugyanott VIII. 1.

† Wagner Codex dipl. Saros. VIII. 9.

†† Ugyanott VIII. 10.

Az eperjesi parochián levő historia Domus e következő adatokat tartalmaz:

1408. Ecclesiae hujus major, seu meridionalis pars e lapide quadrato structa amplificata et firmata est. — A déli mellékszentély építésére vonatkozó ezen adatot honnét vették, nem tudom, úgy látszik, nem hiteles adat, sokkal több hitelt érdemel a templom belsejének északi falán olvasható felirat, hol a déli mellékszentély építésének bevégezése az 1505-dik évbe helyeztetik.

1541. Turris ecclesiae parochialis renovata.

1646. Ecclesiae parochialis turris cupro tecta fuit, quae ex post per ignem combusta est.

1660. Ecclesia parochialis cum aliis ecclesiis per Evangelicos occupata est.

1672. Ecclesia parochialis per Comitem a Volkra ab Evangelicis revindicata.

1682. In Revolutione Tökölana item per Evangelicos reoccupata.

1687. Die 7 Januarii Eccl. parochialis ex commissione regia cath. restituta.

1705. Die 22. Octobr. rursus ad manus Evangelicorum devenit.

1720. Occasione incendii ecclesia devastata est.

1757. Turris renovata.

Az északi mellékhajó északi falán egy kerülék (oval) alaku festett zöld babérkoszorúban e következő felirat olvasható:

INSCRIPTIONES ANTIQVITATIS  
HVIVS ECCLESIAE PAROCHIALIS S. NICOLAI  
HIC COLLECTAS IN VNVM  
LEGE:  
EX MEDIO TEMPLI FORNICE IN DVPLICI SCVTO  
TEMPORE GLORIOSISSIMI PRINCIPIS VLADISLAI  
HVNGARIAE BOHEMIAE REGIS FELICITER  
CONSVMMATVM.  
IN ALTERO SCVTO IBIDEM.  
ANNVS MILLESMVS QVINCENTI QVINQVE NOTANTVR  
COMPLETVM EST OPVS HOC FINEMQ ACCEPERAT OMNEM  
IN PARIETE AD MERIDIEM  
1505.  
ET INFRA 1634 ALBATVM  
IN PARIETE ORIENTEM VERSVS  
1511.  
IN ALTARI ANNVS EXPRESSVS QVO FACTVM EST.  
1490.  
SEDES IN SANCTUARIO ANNVM.  
INSCRIPTVM REFERUNT.  
1508.

A koszorú alatt, nyilván már későbbben, egy festett tekerceses szalagon olvashatni:

ANNO 1760 INALBATVM.  
ITEMANNO. 1796.



Ezen felirat szerint tehát templomunk Ulászló király idejében lett csarnoktemplommá, s a hozzáépítés pedig 1505-dik évben végeztetett be. A főoltár pedig 1490-dik évben készült, a mit nemcsak ezen évszám, de a csúcsíves stylnek már hanyatlását jelző motívumok is eléggé bizonyítanak.

A templom belsejében vagy annak külsején falfestmények nyomait nem vettem észre.

Az *eperjesi parochialis templom characteristiconja* röviden összefoglalva a következő:

*Octogonal szentélyzárásu, három hajós, eredetileg basilika alaku s normalis fekvésű négyszögletű toronynyal bíró kora csúcsíves stylu plébánia templom; — jelenleg pedig: Octogonal szentélyzárásu, későbbben hozzáépített déli félctogon zárásu mellékszentélylyel, s északi oldalon levő krypta feletti kápolnával, továbbá normalis fekvésű négyszögletű toronynyal bíró, kora és részben későkori csúcsívesstylu, háromhajóju csarnoktemplom.*

---